

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1190/2019
12.07.2019. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Браниславе Апостоловић, председника већа, Бранислава Босиљковића и Зоране Делибашић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Гордана Вујичић адвокат из ..., против тужене ББ из ..., чији је пуномоћник Бојана Томашевић адвокат из ..., ради развода брака, вршења и лишења родитељског права, издржавања и уређења личних односа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 682/18 од 17.10.2018. године, у седници већа одржаној дана 12.07.2019. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБАЦУЈЕ СЕ као недозвољена ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 682/18 од 17.10.2018. године - дела првог става изреке, одлука о разводу брака и привременој мери, као и трећег става изреке.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 682/18 од 17.10.2018. године у делу првог става изреке - одлуке о делимичном лишењу родитељског права и пресуда Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 17.04.2018. године, која је исправљена решењем Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 24.07.2018. године, у делу петог става изреке тако што **СЕ ОДБИЈА** противтужбени захтев којим је тужена тражила да се тужилац делимично лиши родитељског права у погледу давања сагласности за издавање путне исправе малолетном ВВ, док се ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 682/18 од 17.10.2018. године у преосталом делу првог става изреке и другом ставу изреке, **ОДБИЈА** као неоснована.

Образложење

Пресудом Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 17.04.2018. године, ставом првим изреке, разведен је брак закључен у ... 07.02.2010. године између тужиоца АА рођеног ... године у ... од оца ГГ и мајке ДД и тужене ББ рођене ..., ... године у ... од оца ЂЂ и мајке ЕЕ, који је заведен у матичну књигу венчаних за матично подручје ... под текућим бројем ... за 2010. годину. Ставом другим изреке, усвојен је противтужбени захтев тужене и малолетни ВВ, рођен ... године, поверен на старање мајци ББ која ће самостално вршити родитељско

право. Ставом трећим изреке одлучено је о одржавању личних односа малолетног ВВ са оцем АА тако што ће отац, када дете има наставу пре подне, преузимати дете из школе четвртком у 14 часова и враћати га у школу у 16 часова, а када дете има наставу после подне отац ће га преузимати четвртком у 11 часова и враћати га у школу у 13 часова, с`тим што у периоду када мајка детета буде користила одмор током летњег периода отац неће виђати дете. Ставом четвртим изреке, делимично је усвојен противтужбени захтев и обавезан тужилац да доприноси издржавању малолетног ВВ износом од 12.500,00 динара месечно уплатом на текући рачун законског заступника - мајке ББ који се води код означене банке и са означеним бројем, почев од 24.02.2012. године као дана подношења противтужбе па убудуће док за то буду постојали законом прописани услови или док ова одлука не буде измењена другом судском одлуком, сваког првог до десетог у месецу за текући месец, с`тим што је у обавези да доспеле а не исплаћене износе почев од дана подношења противтужбе па до дана пресуђења - 17.04.2018. године, исплати одједном у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде са законском затезном каматом на неплаћене рате почев од дана доспећа сваке месечне рате па до коначне исплате, док је противтужбени захтев до тражених 20.000,00 динара одбијен. Ставом петим изреке, дозвољено је преиначење противтужбе истицањем и захтева за делимично лишење родитељског права и усвојен противтужбени захтев тужене тако што је тужилац делимично лишен родитељског права у односу на малолетног ВВ, и то у погледу давања сагласности за издавање путне исправе и путовање малолетног ВВ ван граница Републике Србије. Ставом шестим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се малолетни ВВ њему повери на старање, да се уреде лични односи између детета и другог родитеља по њиховом договору или моделу који одреди надлежни Центар за социјални рад и да се тужена обавезе да доприноси издржавању малолетног ВВ у износу од 15% од својих редовних новчаних примања почев од дана пресуђења па убудуће. Ставом седмим изреке, одбијен је предлог тужиоца да се донесе привремена мера и одреди да ће се контакти између оца и детета одвијати у продуженом трајању, сваког другог викенда од петка до суботе и за време празника и годишњих одмора. Ставом осмим изреке, обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове парничног поступка у износу од 587.600,00 динара у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде са законском затезном каматом почев од наступања услова за извршност пресуде па до коначне исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж2 682/18 од 17.10.2018. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђена пресуда Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 17.04.2018. године, исправљена решењем Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 24.07.2018. године, у ставу првом, другом, трећем, усвајајућем делу става четвртог, петом, шестом и седмом изреке. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима парничног поступка садржано у ставу осмом изреке пресуде Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 17.04.2018. године, која је исправљена решењем Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 24.07.2018. године, тако што је обавезан тужилац да на име накнаде трошкова парничног поступка исплати

туженој износ од 464.810,00 динара са законском затезном каматом почев од дана наступања услова за извршење па до исплате, у року од 15 дана од дана пријема отправака одлуке. Ставом трећим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђено решење Другог основног суда у Београду П2 1283/13 од 17.04.2018. године.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући дозвољеност изјављене ревизије у делу којем се првостепена пресуда побија у ставу првом изреке - у погледу одлуке о разводу брака и предлогу тужиоца за одређивање привремене мере, и ставу трећем изреке, на основу члана 401. став 2. тачка 5. и члана 412. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Србије“, број 125/04 и 111/09 - ЗПП) који се у овом поступку примењује на основу члана 506. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Србије“, број 72/11 ... 55/14), Врховни касациони суд је нашао да тужиочева ревизија у том делу није дозвољена.

Одредбом члана 277. став 2. Породичног закона прописано је да се правноснажна пресуда у брачном спору не може побијати ванредним правним лековима у погледу дела у коме је донета одлука о поништењу или разводу брака. Одлука о предлогу за одређивање привремене мере, садржана у изреци пресуде, је по својој правној природи решење. Одредбом члана 412. став 1. ЗПП прописано је да странке могу да изјаве ревизију и против решења другостепеног суда којим је поступак правноснажно окончан. Побижаним решењем, којим је уз одлуку о главној ствари одлучено и о предлогу тужиоца за одређивање привремене мере и посебним решењем којим је извршена исправка првостепене пресуде, поступак се правноснажно не окончава. Због тога ревизија тужиоца у том делу није дозвољена, па је на основу члана 404. и члана 412. став 5. ЗПП, одлучено као у првом ставу изреке.

Одлучујући о изјављеној ревизији у преосталом делу, на основу члана 399. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да је тужиочева ревизија делимично основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности. Нису основани наводи ревизије о другим учињеним битним повредама одредаба парничног поступка из члана 361. ЗПП. Околност да је у овом поступку (у првом и другом степену) судио судија који је поступао у поступку између истих странака ради заштите од насиља у породици није разлог за искључење, у смислу члана 66. став 1. ЗПП, нити разлог за изузеће због сумње у непристрасност судије. Одлучивање истог судије у више сличних и повезаних

предмета није утврђено као повреда права на непристрасан суд и у пракси Европског суда за људска права (*presuda Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*). У овом спору нису повређене одредбе члана 2. став 1. и члана 3. став 3. ЗПП јер су странке у току поступка биле равноправне (неравноправност странака тужилац образлаже чињеницом да је тужена запослена у Вишем суду у Београду), а донета пресуда није последица незаконитог располагања странака њиховим захтевима.

Према утврђеном чињеничном стању, странке су закључиле брак 07.02.2010. године у којем је ... године рођен ВВ. Заједница живота странака прекинута је током септембра 2011. године, када је тужилац напустио стан у којем је до тада живео са туженом и дететом. По престанку брачне заједнице тужилац је одржавао личне односе са дететом до краја 2011. године. Лични односи детета и тужиоца поново су успостављени 09.01.2014. године, на основу одлуке суда - правноснажног решења о одређивању привремене мере од 08.10.2013. године, којим је одлучено да ће тужилац виђати дете сваког другог четвртка од 09 до 10 часова у просторијама органа старатељства. Током 2014. године, због отежаног реуспостављања контаката (дете није било спремно за одвајање од мајке), њима је присуствовала и тужена. Временом је уочен напредак у односима детета и оца, па је на предлог органа старатељства 24.07.2015. године донето ново решење о одређивању привремене мере по којем би тужилац виђао дете ван контролираних услова - сваког четвртка од 14 до 16 часова. Дете је у домаћинству тужене адекватно збринато, његова емоционална веза са мајком је здрава и сигурна, а тужена је брижан и одговоран родитељ који има правилан однос према васпитању и развојним потребама детета на које може адекватно да одговори. Тужена је заинтересована за све активности детета у предшколској групи у вртићу, док тужилац приликом преузимања детета из вртића није показао заинтересованост за његов развој. Тужилац је незапослен од 01.10.2002. године и налази се на евиденцији незапослених лица. Станује у стану који је био својина његове покојне бабе, а издржавају га родитељи. Тужена је запослена и остварује зараду у износу од око 113.000,00 динара. Власница је стана у ... у којем живи са дететом и 1/2 дела куће на За задовољавање потреба детета месечно је неопходан износ од око 30.000,00 динара. Минимална сума издржавања у фебруару 2018. године износила је 25.680,00 динара. Тужилац није дао сагласност туженој за подношење захтева за издавање путне исправе малолетном детету и за његово путовање ван граница земље. Орган старатељства је зато предложио да се тужилац делимично лиши родитељског права.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, чија се правилност и потпуност не доводи у сумњу наводима ревизије, нижестепени судови су правилном применом материјалног права одлучили о вршењу родитељског права, издржавању детета и начину одржавања личних односа детета и тужиоца, као и о делимичном лишењу тужиоца родитељског права у погледу давања сагласности за путовање детета ван граница земље.

Одлуку о туженој као родитељу који ће самостално вршити родитељско право (члан 77. став 3. Породичног закона) судови су донели након стручног

мишљења органа старатељства прибављеног на основу члана 270. истог закона. Тужена се о детету самостално брине од фактичког престанка брачне заједнице. У њеном домаћинству дете је адекватно збринуто са свих аспеката и његова емоционална веза са мајком је здрава и сигурна. По стручном мишљењу органа старатељства, тужена је брижан и одговоран родитељ који има правилан однос према васпитању и развојним потребама детета на које може адекватно да одговори. Стога је оваква одлука у складу са најбољим интересом детета, о којем су судови дужни водити рачуна на основу члана 6. став 1. Породичног закона у свим питањима која се тичу детета, и члана 266. став 1. истог закона у посебном поступку у спору за вршење родитељског права.

Обавеза тужиоца да издржава малолетно дете је законска обавеза родитеља предвиђена члановима 73. и 154. став 1. Породичног закона. Такву обавезу тужилац има без обзира на чињеницу да је незапослен и да не остварује редовне месечне приходе. Тужилац је радно способан - није доказана његова неспособност за рад, и зато је дужан да се радно ангажује како би обезбедио неопходна средства за извршавање ове обавезе. Обавезу издржавања малолетног детета тужилац ће испуњавати у новцу, у износу који је одређен правилном применом члана 160. Породичног закона - у висини половине новчане накнаде коју надлежно министарство одређује за храненике и лица на породичном смештају, имајући у виду да тужилац нема законску обавезу издржавања других лица.

Одлука о начину одржавања личних односа детета и тужиоца донета је на основу чињеница које су судови утврдили применом истражног начела, уз ограничење које је створио тужилац својим понашањем. Одбијањем тужиоца да сарађује са органом старатељства на чијем подручју има пребивалиште онемогућено је утврђење услова у којима он живи да би се могло на другачији начин - продужењем времена које ће тужилац проводити са дететом, одлучити о одржавању личних односа. У таквој ситуацији, предвиђеним начином одржавања личних односа у актуелним приликама обезбеђена је реализација права детета да одржава личне односе са родитељем са којим не живи, предвиђено чланом 61. став 1. Породичног закона.

Одредбом члана 82. став 1. Породичног закона прописано је да родитељ који несавесно врши права и дужности из садржине родитељског права може бити делимично лишен родитељског права. Према члану 78. став 3. истог закона, родитељ који не врши родитељско право има право и дужност да издржава дете, да са дететом одржава личне односе и да о питањима која битно утичу на живот детета одлучује заједнички и споразумно са родитељем који врши родитељско право. Сходно четвртом ставу истог члана, питањима која битно утичу на живот детета у смислу тог закона сматрају се нарочито: образовање детета, предузимање већих медицинских захвата над дететом, промена пребивалишта детета и располагање имовином детета велике вредности. Оваквом формулацијом члана 78. став 4. Породичног закона, листа питања која битно утичу на живот детета није закључена, већ се исто дефинише посебно у сваком конкретном случају.

И по налажењу Врховног касационог суда, путовање детета у иностранство може битно утицати на његов живот, па зато одбијање сагласности тужиоца без оправданих разлога представља несавесно вршење родитељског права и чини основаним противтужбени захтев да се тужилац делимично лиши родитељског права у погледу давања сагласности за путовање малолетног детета ван граница земље.

Имајући изложено у виду, неосновано се ревизијом тужиоца указује на погрешну примену материјалног права. Процена родитељске подобности тужиоца изостала је због његовог одбијања да сарађује са органом старатељства на чијем подручју има своје пребивалиште (због сумње у стручност радника органа), а одбио је да сноси и трошкове вештачења које су обе странке предложили управо ради утврђења те чињенице. Но, и уз претпоставку да је тужилац способан за самостално вршење родитељског права, околности случаја - да дете од фактичког прекида брачне заједнице странака живи са мајком, да је у њеном домаћинству адекватно збринато и да између њих постоји чврста емоционална веза, одлука о туженој као родитељу који ће самостално вршити родитељско право је у најбољем интересу детета, јер је по стручном мишљењу органа старатељства тужена брижан и одговоран родитељ који је у стању да препозна и одговори на све потребе детета. Висина тужиоачеве обавезе да издржава дете утврђена је уз вођење рачуна о његовим могућностима као незапосленог лица, али и о чињеници да је реч о млађој и радно способној особи која нема обавезу издржавања других лица, као и о потребама детета које су сведене на висину минималне суме издржавања - накнаду која се исплаћује за храњенике и лица на породичном смештају.

Међутим, основано се ревизијом тужиоца указује на погрешну примену материјалног права приликом одлучивања о захтеву за делимично лишење родитељског права због недавања сагласности туженој за подношење захтева за издавање путне исправе малолетном детету.

Одредбом члана 29. став 1. Закона о путним исправама прописано је да за малолетно лице захтев за издавање путне исправе подноси један родитељ уз писмену сагласност другог родитеља, односно други законски заступник или старатељ. Према ставу 2. исте одредбе, изузетно путна исправа ће се издати малолетном детету без сагласности из става 1. тог члана и у случају ако је једном од родитеља одлуком суда додељено старатељство над малолетним лицем. Правноснажним решењем о привременој мери од 08.10.2013. године, са важношћу до правноснажног окончања овог поступка, малолетно дете је поверено на старање туженој. На основу те одлуке тужена је могла поднети захтев за издавање путне исправе без сагласности тужиоца, сходно члану 29. став 2. тачка 4. Закона о путним исправама. Због тога се одбијање (непотребне) сагласности тужиоца за издавање путне исправе заједничком малолетном детету не може сматрати несавесним вршењем права и дужности из садржине родитељског права и разлогом да се тужилац делимично лиши родитељског права.

Сходно изложеном, на основу члана 405. став 1. и члана 407. став 1. ЗПП, одлучено је као у другом ставу изреке.

**Председник већа - судија
Бранислава Апостоловић, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**